

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ»**

Кафедра суспільствознавчої освіти

**Освітня програма підвищення кваліфікації
учителів історії**

**«Компетентнісний підхід до навчання історії: часовий, просторовий і
людський виміри»**

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована
до затвердження на засіданні кафедри суспільствознавчої освіти

(протокол № 5 від 15 травня 2026 р.)

Завідувачка кафедри

Галина СОХАНЬ

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою

(Протокол №4 від 04 червня 2026 р.)

Голова науково-методичної ради

Павло ХОБЗЕЙ

I. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Розробник: старша викладачка кафедри суспільствознавчої освіти Васильків Ірина Дмитрівна.

Напрямок підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей (знання фахових методик, технологій); готовність до професійного зростання для реалізації освітніх завдань і відповідності вимогам часу.

Розроблено на основі Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (Наказ Міністерства освіти і науки України 12.10.2022 р. № 904)

Термін дії програми: з 01.07.2026 до 01.07.2031 року.

Рецензенти:

Танчин Ігор Зіновійович, доцент кафедри суспільствознавчої освіти КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», кандидат історичних наук.

Баханов Костянтин Олексійович, професор кафедри суспільствознавчої освіти КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», доктор педагогічних наук, професор.

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма є практично спрямованою і відповідає вимогам Державних стандартів Нової української школи (НУШ) щодо формування цілісної картини світу в учнів. Упровадження компетентнісного підходу дозволяє вчителям історії відійти від простого відтворення фактів і зосередитися на розвитку здатності школярів аналізувати історичні події через взаємозв'язок часового, просторового та людського вимірів.

Навчання через історію повсякденності, біографії та емпатію допомагає зробити предмет ближчим і зрозумілішим для дитини, що є ключовим для НУШ. Програма пропонує дієві інструменти для формування хронологічної та просторової грамотності за допомогою сучасних технологій та критичного аналізу джерел. Підготовка вчителів до створення проблемних ситуацій та дослідницьких завдань сприяє вихованню активної особистості, здатної самостійно орієнтуватися в інформаційному просторі.

Цільова група: учителі історії.

Обсяг: 30 годин.

Форма навчання: очна, очно-дистанційна.

Мета: науково-методичний супровід професійного розвитку вчителів історії відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення раніше набутих та / або набуття нових компетентностей учителів історії, необхідних для організації навчання, виховання та розвитку учнів.

Завдання:

- забезпечити знання і розуміння нормативно-правових вимог щодо вивчення історії в закладах освіти;
- сформулювати розуміння основ компетентнісного підходу: вивчення сутності ключових і предметних історичних компетентностей (хронологічної, просторової, інформаційної тощо) та їхнього взаємозв'язку з вимірами історії;
- опанувати сучасні актуальні методи роботи з історичним контекстом, аналіз мотивацій особистостей, використання біографій та сучасних технологій для формування історичного мислення учнівства;
- розвинути вміння добирати матеріали, створювати компетентнісно орієнтовані завдання та моделювати фрагменти уроків, що інтегрують людський, часовий і просторовий виміри.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться:

- предметно-методична компетентність – здатність моделювати зміст навчання історії відповідно до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти, визначених державними стандартами; здатність

формувати та розвивати в учнів ключові компетентності і наскрізні вміння, визначені державними стандартами освіти;

- інформаційно-цифрова компетентність – здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в професійній діяльності;
- психологічна компетентність – здатність формувати мотивацію здобувачів освіти й організовувати їхню професійну діяльність;
- організаційна компетентність – здатність організовувати різні види й форми навчальної і пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

Очікувані результати:

Слухач/ка після навчання на цьому курсі:

- використовує актуальні прийоми для пояснення взаємозв'язку між часовим, просторовим та людським вимірами історії;
- інтегрує людський вимір в історичні наративи, сприяючи формуванню історичного мислення учнів;
- розуміє теоретичні основи компетентнісного підходу в історичній освіті;
- добирає навчальні матеріали та завдання, спрямовані на формування ключових та предметних історичних компетентностей.

Контроль за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично: на практичних заняттях – індивідуальне та фронтальне опитування, виконання самостійної роботи; на лекціях – експрес-контроль, що передбачає постановку конкретних питань з теми.

Оцінювання розглядається як засіб одержання зворотної інформації про результативність підвищення кваліфікації та внесення коректив у методику роботи зі слухачами курсів. Програмою передбачено виконання різних видів робіт: вхідне опитування; творче самостійне завдання; практичні завдання, участь у круглому столі; рефлексія.

Критерії оцінювання. Оцінювання результатів навчання здійснюється за шкалою — «Зараховано / Не зараховано». Позитивна оцінка за курс («Зараховано») виставляється за умови опанування матеріалу на платформі Moodle в обсязі не менше 70 % від загальної кількості годин, активної участі в практичних заняттях онлайн та офлайн. Самостійна робота зараховується за умови виконання не менше 70 % запланованого обсягу, повної відповідності змісту роботи навчальним завданням програми, успішної презентації індивідуального проєкту та дотримання принципів академічної доброчесності.

Особливості реалізації програми. Програма реалізується в інституційній формі за очно-дистанційною моделлю, що поєднує безпосередню взаємодію під час аудиторних занять із роботою у віртуальному навчальному середовищі. Навчальний процес передбачає синхронну взаємодію через платформи Zoom та Moodle, а також виконання самостійної роботи для поглибленого засвоєння

тем. Такий підхід забезпечує гнучкість навчання та дозволяє ефективно використовувати цифрові інструменти для зворотного зв'язку й моніторингу прогресу слухачів.

Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації: сертифікат видається відповідно до кількості прослуханих годин, за умови не менше 50 % від загальної кількості.

Вартість (у разі встановлення): безоплатний характер надання освітньої послуги для слухачів курсів підвищення кваліфікації за регіональним замовленням місцевих органів управління освітою, платна форма навчання згідно з кошторисом для всіх інших категорій.

3. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назви тем	Кількість годин			
	Усього	Лекції	Прак-тичні	Самостійна робота
Інтеграційно-мотиваційне заняття.	2		2	
Тема 1. Реєстрація учасників (вхідне опитування). Ознайомлення з програмою навчання.			1	
Тема 2. Формування очікувань учасників.			1	
Модуль 1. Компетентнісний підхід в історичній освіті: теоретичні основи і практичне застосування.	6	2	4	
Тема 1. Теоретичні засади компетентнісного підходу.		2		
Тема 2. Навчальні матеріали та завдання на основі компетентнісного підходу.			4	
Модуль 2. Історія в часі та просторі.	8	4	4	
Тема 1. Час і простір як умови соціальних змін .		2		
Тема 2. Аналіз соціальних процесів у просторово-часовому вимірі.		2		
Тема 3. Розвиток хронологічної компетентності.			2	
Тема 4. Розвиток просторової компетентності.			2	
Модуль 3. Людський вимір історії.	4	2	2	
Тема 1. Людський вимір історії в аналізі історичних подій та явищ.		2		
Тема 2. Формування розуміння людського виміру історії			2	
Круглий стіл «Навчання історії через призму часового, просторового і людського вимірів. Корисні практики»	2		2	
Вихідне діагностування, рефлексія.	2		2	
Самостійна робота.	6			6
Всього годин:	30	8	16	6

4. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Інтеграційно-мотиваційне заняття

Час за робочою навчальною програмою – 2 години

Тема 1. Реєстрація учасників (вхідне опитування). Ознайомлення з програмою навчання (практичне, 1 година)

Тема 2. Формування очікувань учасників (практичне, 1 година)

Модуль 1. Компетентнісний підхід в історичній освіті: теоретичні основи і практичне застосування

Час за робочою навчальною програмою – 6 годин

Тема 1. Теоретичні засади компетентнісного підходу (лекція, 2 години)

План лекційного заняття

1. Сутність та ключові характеристики компетентнісного підходу.
2. Ключові та предметні історичні компетентності.
3. Взаємозв'язок між часовим, просторовим, людським вимірами та предметними компетентностями.

Тема 2. Навчальні матеріали та завдання на основі компетентнісного підходу (практичне, 4 години)

План практичного заняття

1. Принципи укладання компетентнісно орієнтованих завдань.
2. Практичне застосування компетентнісного підходу на уроках історії.
3. Створення проблемних ситуацій та дослідницьких завдань.
4. Моделювання фрагментів уроків з використанням компетентнісних завдань.
5. Аналіз прикладів уроків, розроблених у межах компетентнісного підходу.
6. Обмін досвідом щодо впровадження компетентнісного навчання.

Модуль 2. Історія в часі та просторі

Час за робочою навчальною програмою – 8 годин

Тема 1. Час і простір як умови соціальних змін (лекція, 2 години)

План лекційного заняття

1. Історичний час як нерівномірний процес.
2. Історичний простір як нерівномірне середовище.
3. Соціальні рухи в часі і просторі.

Тема 2. Аналіз соціальних процесів у просторово-часовому вимірі (лекція, 2 год).

План лекційного заняття

1. Просторово-часова оптика історичного аналізу.
2. Моделі соціальних змін.
3. Історична карта як інструмент інтерпретації.

Тема 3. Розвиток хронологічної компетентності (практичне, 2 години)

План практичного заняття

1. Способи формування відчуття історичного часу. Встановлення причинно-наслідкових зв'язків у часі. Тяглість історичних процесів.
2. Робота з хронологічними шкалами, стрічками часу, синхроністичними таблицями.
3. Практичні вправи на орієнтацію в історичному часі.

Тема 4. Розвиток просторової компетентності (практичне, 2 години)

План практичного заняття

1. Робота з історичними картами різних епох та масштабів. Аналіз картосхем, планів міст, схем битв.
2. Використання контурних карт та геоінформаційних технологій.
3. Навчання локалізації історичних подій та процесів у просторі.

Модуль 3. Людський вимір історії

Час за робочою навчальною програмою – 4 години

Тема 1. Людський вимір історії в аналізі історичних подій та явищ (лекція, 2 години)

План лекційного заняття

1. Роль особистості в історії: вплив окремих особистостей на історичні процеси.
2. Розгляд мотивацій, рішень та дій історичних діячів, впливу людського фактора на перебіг історичних подій. Критичне оцінювання ролі особистості в історії.
3. Розуміння різноманітності людських досвідів у минулому.
4. Формування емпатії та толерантності до представників різних культур та епох.

Тема 2. Формування розуміння людського виміру історії (практичне, 2 год)

План практичного заняття

1. Використання біографій історичних діячів та історичних документів особистого характеру (листи, щоденники, мемуари).
2. Вивчення історії повсякденного життя різних соціальних груп. Розігрування історичних ситуацій, рольові ігри.
3. Застосування методу «уявного інтерв'ю» з історичними постатями.

Круглий стіл. Навчання історії через призму часового, просторового і людського вимірів. Корисні практики. (практичне, 2 години).

Рефлексія. Тести. Вихідне опитування (практичне, 2 години).

Самостійна робота. «Мій досвід компетентнісного підходу до навчання історії через призму часового, просторового і людського вимірів» (6 годин).

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Оберіть тему одного уроку з курсу історії, який ви викладаєте, та проаналізуйте її через три виміри: часовий (хронологія, тяглість), просторовий (локалізація, історично-географічне середовище) та людський (персоналії, повсякденність, мотивація).
2. Розробіть по одному компетентнісно орієнтованому завданню щодо кожного із трьох вимірів (часовий, просторовий, людський), використовуючи сучасні методи аналізу історичного контексту.
3. Опишіть методику використання трьох конкретних джерел інформації щодо кожного з вимірів для обраної теми (робота з хронологічною шкалою чи синхроністичною таблицею; аналіз історичної карти, картосхеми або використання геоінформаційних технологій; робота з біографією, щоденником або застосування методу «уявного інтерв'ю»).
4. Обґрунтуйте, як запропоновані завдання сприяють формуванню предметних історичних компетентностей та відповідають принципам НУШ.
5. Робота має відповідати вимогам академічної доброчесності та змісту програми.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти

1. Загальна декларація прав людини: ухвалена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
2. Державний стандарт профільної середньої освіти: (постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 № 851). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text>
3. Державний стандарт базової середньої освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>
4. Державний стандарт початкової освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-2025-%D0%BF#Text>
5. Про академічну доброчесність: Закон України від 18 грудня 2025 року № 4742-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text>
6. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 року № 2704-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
7. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
8. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 року № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
9. Концептуальні засади реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти (наказ Міністерства освіти і науки України від 30 липня 2024 № 1072). URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-kontseptualnykh-zasad-reformuvannia-istorychnoi-osvity-v-systemi-zahalnoi-serednoi-osvity>
10. Концептуальні засади громадянської та історичної освітньої галузі (наказ Міністерства освіти і науки України від 20 серпня 2025 № 1163). URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-kontseptualnykh-zasad-osvitnikh-haluzei-ta-dorozhnoi-karty-realizatsii-kontseptualnykh-zasad-osvitnikh-haluzei-na-2025-2030-roky>
11. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
12. Типова освітня програма для 10–12 класів закладів загальної середньої освіти, які забезпечують здобуття профільної середньої освіти за академічним спрямуванням (наказ Міністерства освіти і науки України 26 травня 2025 № 765 (зі змінами, внесеними відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 19 червня 2025 № 884)). URL: <https://educationforlife.mon.gov.ua/wp-content/uploads/2025/10/top-dlya-10-12-kl-zzso-yaki-zabezp-zdob-prof-osvity.pdf>

Цифрові ресурси

13. Diasporiana. Електронна бібліотека. URL: <https://diasporiana.org.ua/>
14. Ukrainer. URL: <https://ukrainer.net>

- 15.Архів ОУН. Українська інформаційна служба. Лондон. URL: <https://ounuis.info/>
- 16.Громадський проект «ЛІКБЕЗ. Історичний фронт». URL: <http://likbez.org.ua>
- 17.Дисиденти. Локальна історія. URL: <https://dysydeny.localhistory.org.ua/>
- 18.Електронний архів українського визвольного руху. URL: <https://avr.org.ua>.
- 19.Інститут історії України НАН України. URL: <http://history.org.ua>
- 20.Історична правда. URL: <https://istpravda.com.ua>.
- 21.Локальна історія. URL: <https://localhistory.org.ua/>
- 22.Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <https://nbuv.gov.ua>
- 23.Україна incognita. URL: <https://day.kyiv.ua/article/ukrayina-incognita>.
- 24.Український інститут національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua>.

Література

- 25.Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі: вчителям, студентам, викладачам / К. О. Баханов. Запоріжжя : Просвіта, 2000. 159 с.
- 26.Баханов К. О. Традиції та інновації в навчанні історії в школі: Дидактичний словник-довідник. Запоріжжя : Просвіта, 2002. 108 с.
- 27.В'ятрович В. М. Нотатки з кухні «переписування історії». Київ : Наш Формат, 2021. 240 с.
- 28.В'ятрович В. М. Україна. Історія з грифом «Секретно». Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2014. 512 с.
- 29.Гібридні війни: інформаційний вимір / за ред. В. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017.
- 30.Головченко В. Українське питання в роки Першої світової війни: монографія / В. І. Головченко, В. Ф. Солдатенко; НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. імені І. Ф. Кураса. Київ : Парламентське вид-во, 2009.
- 31.Гриневич В. Червоний імперіалізм. Друга світова війна і громадська думка в Україні. 1939–1941. Київ : HREC PRESS, 2019.
- 32.Грицак Я. Й. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ : Портал, 2021. 432 с.
- 33.Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX ст. Київ : «Генеза», 2000.
- 34.Гупан Н. Принципи інтеграції змісту історії та громадянської освіти у контексті вимог Державного стандарту базової середньої освіти. *Проблеми сучасного підручника: навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного часу: збірник тез доповідей*. Київ : Педагогічна думка, 2022.
- 35.Джадт Т. Після війни. Історія Європи від 1945 року / пер. з англ. К. Зарембо. Київ : Наш Формат, 2020. 928 с.
- 36.Кіпіані В. В. (уклад.). Дисиденти. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2021. 352 с.
- 37.Кіпіані В. В. (уклад.). Справа Василя Стуса. Збірка документів з архіву колишнього КДБ УРСР. Харків : Vivat, 2019. 688 с.
- 38.Основи критичного мислення : навчальний посібник для закладів загальної середньої освіти / О. І. Пометун. Київ : Оріон, 2024.

- 39.Плохій С. М. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 496 с.
- 40.Ріс Л. Гітлер і Сталін. Тирани і Друга світова війна / пер. з англ. Р. Клочка. Харків : Лабораторія, 2021. 424 с.
- 41.Снайдер Т. Криваві землі: Європа між Гітлером і Сталіним / пер. з англ. М. Климчука, П. Грицака. Київ : Лабораторія, 2022. 484 с.
- 42.Танчин І. З. Вступ до теорії революції / видання друге, доповнене. Чернівці : Місто, 2025. - 208 с.
- 43.Танчин І. Соціологія : навч. посіб. 3-тє вид. Київ : Знання, 2008.
- 44.Терно С. О. Методика навчання історії: розвиток критичного мислення школярів. Запоріжжя : ЗНУ, 2012. 226 с.
- 45.Харарі Ю. Н. Sapiens. Людина розумна. Коротка історія людства / пер. з англ. О. Дем'янчука. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2016. 544 с.